

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta

1 Johdanto

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 141/2021 vp) ehdotetaan laajennettavaksi tupakkalain (549/2016) 54 §:ssä säädettyä omavalvontavelvollisuutta. Jatkossa omavalvontavelvollisuus koskisi ikärajavälön lisäksi myös myytävänä olevien tuotteiden lainmukaisuuden valvontaa. Tupakkalain 54 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

Tupakkalain muutoksen on määrä tulla voimaan 1.1.2022. Tupakkalain 54 §:n muutosta koskevan siirtymäsäännöksen mukaan tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa 54 §:n mukaisesti vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä annettua sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (593/2016) ehdotetaan muutettavaksi niin, että asetuksella säädettäisiin tarkemmin myös tuotteiden lainmukaisuuden valvontaa koskevasta omavalvontavelvollisuudesta. Tavoitteena on ehkäistä lainvastaisten tuotteiden myyntiä kuluttajille osallistamalla koko myyntiketju tukkumyynnistä vähittäismyyntiin valvomaan myynnissä olevien tuotteidensa lainmukaisuutta omavalvonnan keinoin. Samalla tukkumyynnin omavalvontasuunnitelmaan ehdotetaan sisällytettäväksi selvitys siitä, miten elinkeinonharjoittaja varmistaa, että tupakkatuotteita ja nikotiinineiteitä myydään tupakkalain 60 §:n mukaisesti ainoastaan sille, jolla on oikeus ostaa tuotteita.

Asetuksen valmistelussa on huomioitu Ruotsissa voimassa oleva sääntely ja määräykset tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myyntiä koskevasta omavalvontaohjelmasta. Ruotsissa elinkeinonharjoittajan omavalvontavelvollisuus ulottuu jo nyt myynnissä olevien tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan.

2 Valmistelu

Asetusluonnoksesta on järjestetty lausuntokierros ###—###.2021. Lausuntonsa antoivat ###.

3 Säännöskohtaiset perustelut

Asetuksen nimike. Asetuksen nimikettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se olisi jatkossa "sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myynnistä". Nimike ei siis jatkossa

koskisi enää pelkästään vähittäismyyntiä vaan myös tukkumyyntiä. Ehdotus olisi linjassa tupakkalain 54 §:n kanssa, koska pykälässä säädetty omavalvontavelvollisuus koskee kaikkia elinkeinonharjoittajia, jotka myyvät tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita.

4 §. Omavalvontasuunnitelman sisältö ja laatiminen. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momentti muutettaisiin luettelomuotoon, ja siinä säädettäisiin siitä, mitä omavalvontasuunnitelmassa on oltava. Momentin 1 ja 2 kohta vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin uutena asiana siitä, että omavalvontasuunnitelmassa on oltava kuvaus siitä, miten myyjä varmistaa, että valmistaja tai maahantuoja on tehnyt myynnissä olevista tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, nikotiininesteistä, höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä, täyttösäiliöstä ja kasviperäisistä poltettavaksi tarkoitetuista tuotteista tupakkalain 3 ja 4 luvussa tarkoitetut ilmoitukset. Myyjä voi tarkistaa asian esimerkiksi Valviran ylläpitämästä julkisesta tuoteilmoitusten rekisteristä. Myyjä voisi myös huomioida asian esimerkiksi yhteistyökumppaniensa kanssa tekemissään sopimuksissa. Omavalvontasuunnitelmassa olisikin hyvä olla kuvattuna useita erilaisia keinoja sen varmistamiseksi, että myyntipaikassa myydään vain tupakkalainsäädännön mukaisia tuotteita.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että omavalvontasuunnitelmassa on oltava kuvaus siitä, miten myyjä varmistaa, että myynnissä olevien tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden, täyttösäiliöiden sekä kasviperäisten poltettavaksi tarkoitettujen tuotteiden pakkaukset ovat tupakkalain 5 luvussa ja 117 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisia. Velvollisuus koskisi paitsi esimerkiksi varoitusmerkintöjä, myös sitä, että pakkaus täyttää yhdenmukaisuutta koskevat vaatimukset.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetuilla muutoksilla pyritään siihen, että elinkeinonharjoittaja valvoisi itse aktiivisesti myynnissä olevien tuotteiden ja niiden pakkausten lainmukaisuutta ja ilmoittaisi tarvittaessa omavalvonnassa saaduista havainnoistaan tupakkalakia valvoville viranomaisille sekä hankintaketjussa oleville aiemmille elinkeinonharjoittajille. Omavalvonnan laajentamisella ehkäistäisiin lainvastaisten tuotteiden myyntiä kuluttajille ja vähennettäisiin samalla elinkeinonharjoittajan riskiä niistä taloudellisista menetyksistä, joita esimerkiksi tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvan peruuttaminen aiheuttaisi yritykselle.

Pykälän 2 momentin mukaan tukkumyyntipaikan omavalvontasuunnitelmasta olisi 1 momentissa säädetyn lisäksi käytävä ilmi, miten myyjä varmistaa, että tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti tapahtuu tupakkalain 60 §:ssä säädetyn mukaisesti. Tupakkalain 60 §:n mukaan tukkumyynti on sallittua vain vähittäismyyntiluvan haltijalle tai toiselle tukkumyyjälle. Vähittäismyyntiluvan haltijat ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneet elinkeinonharjoittajat on mahdollista varmistaa Valviran ylläpitämästä julkisesta tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupien ja ilmoitusten rekisteristä. Tupakkalain 60 §:ään ehdotetun uuden 5 momentin mukaan tukkumyyjällä olisi oikeus saada Valviralta pykälässä säädettyjen velvollisuuksiensa varmistamiseksi välttämättömät tiedot vähittäismyyntiluvan haltijoista ja tukkumyynti-ilmoituksen tehneistä elinkeinonharjoittajista sekä käsitellä näitä tietoja. Edellä mainitut toimintatavat ovat esimerkkejä siitä, miten elinkeinonharjoittaja voisi omavalvontasuunnitelmassaan toteuttaa ehdotetun 2 momentin mukaiset vaatimukset.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 1 momenttia.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

Pykälän 5 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia sillä erotuksella, että kirjausten säilyttämistä koskeva velvoite korjattaisiin koskemaan yleisesti omavalvontasuunnitelmia, ei siis vain anniskelu- ja henkilöstöravintoloiden omavalvontasuunnitelmia.

4 Voimaantulo

Ehdotetut muutokset tulisivat voimaan 1.1.2022, jolloin myös tupakkalain 54 §:ää koskevan muutoksen on määrä tulla voimaan.

Tupakkalain muutokseen sisältyvän siirtymäsäännöksen mukaan tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on päivitettävä omavalvontasuunnitelmansa 54 §:n mukaiseksi vuoden 2022 loppuun mennessä. Tämän vuoksi asetuksen voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettävän, että omavalvontasuunnitelma saisi olla voimassa olevan 4 §:n mukainen vuoden 2022 loppuun asti.